

'फुले जयवंत' या सुधारित जातीचे गुणधर्म :

अ. नं.	अन्न घटक	प्रमाण (%)
१)	प्रथिने	१०.३५
२)	ऑक्सॅलिक आम्ल	१.९१
३)	स्निग्ध पदार्थ	२.३८
४)	तंतुमयपदार्थ	३०.१९
५)	खनिज पदार्थ	१२.३२
६)	नत्र विरहीत पदार्थ (NFE)	४५.७६
७)	एन. डी. एफ. (NDF)	६७.८६
८)	ए. डी. एफ. (ADF)	४४.२०
९)	सेल्युलोज	३३.५२
१०)	हेमिसेल्युलोज	२३.६६
११)	लिग्निन	७.६७
१२)	सिलिका	२.७८
१३)	कॅल्सीयम	०.५२
१४)	फॉस्फरस	०.२१
१५)	एकूण पचनियता (IVDMD)	६१.८

टोंबांची उपलब्धता :

'फुले जयवंत' या सुधारित जातीच्या लागवडीसाठी लागणारे टोंबे, गवत संशोधन योजना, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र) येथे उपलब्ध आहेत.

*** दर ***
रु. ५००/- प्रति हजार टोंबे

हिरव्या चाऱ्यासाठी फुले जयवंत

प्रकाशक व संपादक
डॉ. किरण कोकाटे
सह संपादक
डॉ. मिलींद आहिरे

लेखक
प्रा. प्रसन्न सुराणा
श्री. सखेचंद अनारसे
प्रा. अजित सोनोने
श्री. गोरक्षनाथ शिंदे

गवत संशोधन योजना,
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,
राहुरी, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)
पिन कोड : ४१३ ७२२

प्रती : २०००/२००९ म. पु. विस्तार प्रकाशन क्र. ६४०/२००९

हिरव्या चाऱ्यासाठी फुले जयवंत

गवत संशोधन योजना
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,
राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

हिरवा चाऱ्यासाठी फुले जयवंत

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील गवत संशोधन योजनेने नव्यानेच 'फुले जयवंत' ही संकरीत नेमिअर या गवताची नवीन जात तयार केली असून या जातीचा चारा अत्यंत पौष्टिक व पाचक आहे. या चाणापासून चाऱ्याचे अधिक उत्पादन मिळविण्यासाठी खालील लागवड तंत्राचा अवलंब करावा.

जमीन : ही जात सर्व प्रकारच्या जमिनीत वाढते, तथापि चांगली वाढ व अधिक उत्पादनासाठी कसदार, मध्यम ते भारी व उत्तम निचऱ्याची जमीन निवडावी. हा वाण ५ ते ८ दरम्यान सामू असलेल्या जमिनीत येऊ शकतो.

हवामान : साधारणपणे ३१ अंश सेल्सिअस तापमानात फुले जयवंतची वाढ उत्तम होते. तर १५ अंश सेल्सिअसच्या खाली तापमान गेल्यास त्याच्या वाढीवर विपरित परिणाम होतो. पावसाच्या हलक्या सरी व त्यानंतर स्वच्छ सूर्यप्रकाश या जातीच्या वाढीसाठी हितावह असून उन्हाळा व पावसाळा हा काळ वाढीस पोषक आहे. या पिकाची पाण्याची गरज सूमारे ८०० ते १००० मि. मी. इतकी आहे.

जमिनीची मशागत : या गवताच्या लागवडीसाठी खोल नांगरट करावी व त्यानंतर कुळ्याच्या ३ ते ४ पाळ्या देऊन जमीन मऊ, भुसभुशीत आणि तणविऱ्हीत करावी.

लागवडीचे अंतर आणि पद्धती : 'फुले जयवंत' या गवताची लागवड टोंबे (तुळासह कांड्या) लावून करावी लागते. साधारणपणे ३ महिने वाढून दिलेल्या पिकाच्या खोडाच्या जमिनीकडील २/३ भागातील २ किंवा ३ डोळे असणाऱ्या कांड्या काढून लावल्यास त्याही चांगल्या फुटतात.

तीन डोळे असलेले दोन टोंबे किंवा कांड्या ९० सें. मी. अंतरावर काढलेल्या सरीच्या बगलेत दोन डोळे जमिनीत व एक जमिनीच्यावर राहिल अशा रितीने लावावेत. दोन झाडांमध्ये साधारणपणे ६० सें. मी. अंतर देवावे.

हेक्टरी टोंबांची संख्या : एक हेक्टर क्षेत्र लागवडीसाठी लागणाऱ्या टोंबांची संख्या ही लागवडीचे अंतर व प्रत्येक ठिकाणी लावावयाची टोंबांची संख्या यावर अवलंबून असते. ९०x६० सेंमी. अंतरावर प्रत्येक ठिकाणी दोन टोंबे लावल्यास हेक्टरी ३७,००० टोंबे लागतात तर एका ठिकाणी एकच टोंबे लावल्यास १८,५०० टोंबे पुरेशी होतात.

लागवडीचा काळ : पाण्याची उपलब्धता मुबलक असल्यास १५ अंश सेल्सिअसपेक्षा कमी थंडीचा काळ वगळता पर्भर केव्हाही लागवड करता येते. उन्हाळ्यात फेब्रुवारी - मार्च तर पावसाळ्यात जून - ऑगस्ट या काळात लागवड केल्यास पिकांच्या वाढीसाठी व स्थिरतेसाठी योग्य असते.

खते : हेक्टरी ३५ ते ४० टन चांगले कुजलेले शेणखत मशागतीचे वेळी जमिनीत मिसळावे. लागवडीच्या वेळी हेक्टरी ६० किलो नत्र अधिक ५० किलो स्फुरद आणि २५ किलो पालाश घ्यावे. भरपूर व पौष्टिक चारा उत्पादनासाठी प्रत्येक कापणीनंतर प्रति हेक्टर २५ किलो नत्र रासायनिक व सैद्धीय खते यांचे द्वारे आळिपाळीने घ्यावे.

पाणी व्यवस्थापन : उन्हाळी (फेब्रुवारी - मार्च) लागवडीच्या स्थिरतेसाठी सुरवातीस दोन व त्यानंतर दर १० ते १५ दिवसांनी पाण्याच्या पाळ्या घाव्यात तर पावसाळ्यात दर तीन आठवड्यांनी पाणी दिले तरी पुरेसे होते.

आंतरमशागत : पिकाचे सुरवातीच्या वाढीच्या काळात एक किंवा दोन खुरपण्या देणे आवश्यक आहे. त्यानंतरची खुरपणी किंवा खांदणी ही कामे गरजेनुसार करावीत. प्रत्येक वर्षाअखेरीस एका ठिकाणी २ ते ३ फुटचे ठेवून इतर जादा फुटचे काढून टाकावेत व त्यांचा नवीन लागवडीसाठी उपयोग करावा.

कापणी : 'फुले जयवंत' या गवताची पहिली कापणी लागवडीपासून ९ ते १० आठवड्यांनी म्हणजे साधारणतः ६० ते ७० दिवसांनी करावी. त्यानंतरच्या कापण्या दर ६ ते ७ आठवड्यांनी (४० ते ५० दिवसांनी) कराव्यात. अशा रितीने वर्षभरात ८ ते ९ कापण्या सहज घेता येतात. कापणी जमिनीपासून १५ ते २० सेंमी. अंतरावर करावी म्हणजे फुटचे फुटण्यास चांगली मदत होते.

चारा उत्पादन : काळ्या कसदार अशा चांगल्या जमिनीत लागवड केल्यास तसेच पाण्याची सोय व अन्य व्यवस्थापन उत्तम असल्यास 'फुले जयवंत' या संकरीत चाणापासून प्रति हेक्टर २५० ते ३०० टन हिरवा चारा सहज मिळू शकतो.

कीड व रोग : 'फुले जयवंत' या जातीमध्ये आतापर्यंत कोणतीही कीड व रोग यांचा प्रादुर्भाव आढळलेला नाही.

'फुले जयवंत' या सुधारीत जातीची वैशिष्ट्ये : या संकरीत चाणाच्या चाऱ्यात यशवंतच्या तुलनेने ऑक्टोलेक आम्ल अल्प प्रमाणात (५.२१ टक्के) तर प्रथिने अधिक प्रमाणात (१०.३५ टक्के) आहेत. नवीन संकरीत चाणात कापणीनंतर जोमाने परत येणारी वाढ, अधिक लांबीचे भरपूर फुटचे, मऊ लांब व रुंद पाने इत्यादी गुणधर्म आहेत. त्याचा चारा पालेदार, हिरवागार, रसदार आणि रुचकर असल्यामुळे प्रयोगशाळेत वाळलेल्या चाऱ्याची पचन शक्ती यशवंतच्या तुलनेत जास्त (६.१.८ टक्के) आढळून आली आहे.

फुले जयवंत या सुधारीत जातीचे गुणधर्म :

१)	पिकाची उंची (सें.मी.)	१६७.३
२)	फुट्यांची संख्या	६२.२
३)	फुट्यांची लांबी (सें.मी.)	१४३.५
४)	फुट्यांची जाडी (सें.मी.)	२.९
५)	पानांची लांबी (सें.मी.)	१६.२
६)	पानांची रुंदी (सें.मी.)	२.३
७)	पाने व कांडी यांचे प्रमाण	१.४२

हिरवा चारा